Valtioneuvoston kanslia NEUVOSTORAPORTTI VNEUS2020-00770

VNEUS Siivola Heli(VNK) 17.07.2020

Asia
Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 15.7.2020

Kokous
Eurooppaministerien epävirallinen videokokous 15.07.2020

Eurooppaministerit valmistelivat 17.–18.7. järjestettävää ylimääräistä Eurooppa-neuvostoa, jonka aiheena on EU:n elpymiskokonaisuus eli unionin tuleva rahoituskehys ja uusi elpymisväline. Ministerit kävivät keskustelun Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnoksesta. Puheenvuoroissa korostui tarve saavuttaa yhteisymmärrys kiireellisesti. Poikkeuksellisessa tilanteessa tarvitaan poikkeuksellisia ratkaisuja. Päätelmäluonnos vaatii vielä työtä kompromissin saavuttamiseksi.

Lisäksi heinäkuun alussa neuvoston puheenjohtajana aloittanut Saksa esitteli kokouksessa lyhyesti puheenjohtajakautensa prioriteetteja.

Suomea edusti videokokouksessa eurooppaministeri Tytti Tuppurainen.

1. Saksan puheenjohtajakauden painopisteiden esittely

Puheenjohtaja (Saksan eurooppaministeri Michael Roth) esitteli lyhyesti Saksan puheenjohtajakauden painopisteitä, erityisesti yleisten asioiden neuvostossa. Tärkein tavoite on EU:n ohjaaminen ulos covid-19-kriisistä entistä vahvempana. Kansalaisten odotukset ovat korkealla. Kriisin taloudelliset vaikutukset tulevat näkymään vuosia. On saatava yhdessä Eurooppa elpymään. Rahoituskehyksestä (MFF) ja uudesta elpymisvälineestä tulee saavuttaa yhteisymmärrys mahdollisimman pian. Tarvitaan tulevaisuuteen katsovia ratkaisuja. EU:n yhtenäisyys on tärkeää myös neuvotteluissa Ison-Britannian kanssa. Oikeusvaltioasiat ovat vahvasti yleisten asioiden neuvoston asialistalla syksyn aikana. Lisäksi esillä ovat muun muassa laajentuminen sekä yleisten asioiden neuvoston tavanomaiset tehtävät, kuten Eurooppa-neuvoston kokousten valmistelu ja seuranta. Saksan puheenjohtajakaudella etenkin ilmasto ja digitalisaatio ovat tärkeitä teemoja.

Keskipitkän ja pitkän aikavälin tavoitteita ajatellen Saksa edistää myös Euroopan tulevaisuutta käsittelevän konferenssin valmisteluja. Saksa toivoo, että neuvoston, komission ja Euroopan parlamentin kesken päästään pian yhteisymmärrykseen yhteisestä julistuksesta, joka muodostaisi pohjan konferenssille. On löydettävä oikea tasapaino toimielinten kesken. Olisi hienoa, jos konferenssi voitaisiin käynnistää Saksan puheenjohtajakaudella. Teema on esillä myös epävirallisessa eurooppaministerikokouksessa, joka on tarkoitus järjestää marras-joulukuun vaihteessa Wiesbadenissa.

Komissio (varapuheenjohtaja Šefčovič) totesi neuvoston olevan hyvissä käsissä. Keskeistä on sujuva siirtyminen hätätoimista kriisin hallintaan ja siitä toipumiseen. Näillä päätöksillä on vaikutusta pitkälle tulevaisuuteen. Viikonloppuna päästään toivottavasti sopuun MFF:stä ja sen vahvistamisesta elpymisvälineellä. Tämän jälkeen on vietävä Saksan johdolla lainsäädäntöhankkeiden käsittely päätökseen. Komissio esittelee syksyn aikana muun muassa ensimmäisen ennakointiraportin (foresight

report), tiedonannon paremmasta sääntelystä, ensimmäisen oikeusvaltioraportin sekä vuoden 2021 työohjelmansa. Myös monivuotiseen ohjelmointiin palataan. Euroopan tulevaisuutta käsittelevä konferenssi voidaan toivottavasti käynnistää syksyn aikana toimielinten yhteisenä harjoituksena. Ison-Britannian osalta on valmistauduttava kaikkiin vaihtoehtoihin.

Edellinen puheenjohtajavaltio Kroatia toivotti Saksalle onnea. Saksa voi luottaa Kroatian tukeen.

2. Eurooppa-neuvoston 17.–18.7. kokouksen valmistelu

Puheenjohtaja totesi, että Eurooppa-neuvoston päätelmäluonnos jaettiin jäsenvaltioille viime perjantaina. Coreper on käsitellyt asiaa perjantaina ja tiistaina. Nyt käynnistetään poliittinen valmistelu. Puheenjohtaja toivoi fokusoituja puheenvuoroja. Poikkeuksellisessa tilanteessa tarvitaan poikkeuksellisia ratkaisuja. Saksa on neuvoston puheenjohtajana osaltaan valmis tukemaan ratkaisujen löytämistä vielä avoinna oleviin kohtiin. Kaikilta tarvitaan valmiutta kompromisseihin.

Komissio (komissaari Hahn) painotti viikonlopun kokoukseen kohdistuvan paljon odotuksia. On hyvä, että päätelmäluonnoksessa elpymisvälineen taso pysyy muuttumattomana. Vahva avustusmuotoinen komponentti on tärkeä. Komissio on avoin neuvoston vahvemmalle roolille elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) hallinnossa, mutta päätöksenteolle tulisi asettaa tiukat aikarajat. Ilmastotavoitteen nostaminen 30 prosenttiin olisi positiivista. Väliaikaisen elpymisvälineen ohella on varmistettava pitkän aikavälin tavoitteiden, kuten vihreä ja digitaalinen siirtymä, johdonmukainen edistäminen koko rahoituskehyskaudella. Komissio ei ole samaa mieltä kaikkien esitettyjen MFF-vähennysten kanssa. Tarvitaan myös joustavuutta ennakoimattomiin tapahtumiin vastaamiseksi. Oikeusvaltiomekanismi on tärkeä. Tarvitaan tiukempia toimia EU-budjetin suojelemiseksi. Myös uusia omia varoja tarvitaan. Sopu paketista tulisi saavuttaa pian. Omia varoja koskevan päätöksen saaminen voimaan 1.1.2021 mennessä on jo nyt iso haaste.

Ministerien keskustelussa painotettiin tarvetta saavuttaa sopu paketista (MFF ja elpymisväline) mahdollisimman pian. Moni korosti tilanteen ja tarvittavien ratkaisujen poikkeuksellisuutta.

Jäsenvaltioiden näkemykset elpymisvälineen koosta ja kestosta sekä lainojen ja avustusten suhteesta olivat pitkälti ennallaan. Osa oli tyytyväinen siihen, että elpymisvälineen taso sekä lainojen ja avustusten suhde oli säilytetty päätelmäluonnoksessa ennallaan. Osa katsoi, että välineen tulisi olla pienempi ja kestoltaan rajatumpi, ja kyseenalaisti elpymisvälineestä annettavan avustusmuotoisen tuen. Sen sijaan voitaisiin mahdollistaa lainat hyvillä ehdoilla (”loans for loans”). Takaisinmaksun aloittaminen jo seuraavan rahoituskehyskauden aikana sai kannatusta.

Elpymis- ja palautumistukivälineen (RRF) varojen jakokriteereihin ehdotetut muutokset (70% varoista komission jakoperusteiden mukaisesti ja 30% huomioiden BKT:n supistuminen vuosina 2020 ja 2021) saivat kiitosta osalta jäsenvaltioista. Muutosten katsottiin menevän oikeaan suuntaan ja edistävän tuen kohdentamista selkeämmin covid-19-pandemian synnyttämiin tarpeisiin. Toisaalta osa jäsenvaltioista katsoi muutoksen heikentävän ohjelmoinnin ennakoitavuutta. Esille nostettiin myös, ettei muutos välttämättä kannustaisi jäsenvaltioita ripeisiin uudistuksiin.

Kansallisia uudistus- ja palautumissuunnitelmia koskevat muotoilut, mukaan lukien kytkös eurooppalaiseen ohjausjaksoon ja maakohtaisiin suosituksiin, saivat tukea. Osa jäsenvaltioista korosti tarvetta joustavaan ja jäsenvaltiokohtaisesti räätälöityyn lähestymistapaan. Neuvoston vahvempaa roolia RRF:n hallinnossa kiiteltiin. Jotkut jäsenvaltiot olivat huolestuneita siitä, että päätöksenteko neuvostossa voisi viivästyttää prosessia.

Tulevan rahoituskehyksen (MFF) kokonaistason laskeminen herätti huolta osassa jäsenvaltioista. Esille nostettiin huolia niin perinteisten politiikka-alojen (maatalous, koheesio) kuin uusien prioriteettien (ilmasto, tutkimus ja innovaatiot, muuttoliike) osalta. Toisaalta kunnianhimoisen elpymisvälineen nähtiin osin kompensoivan MFF-vähennyksiä. Osa jäsenvaltioista piti suuntaa (pienempi MFF) oikeana, muttei vielä riittävänä, ja peräänkuulutti lisää säästöjä ja modernisaatiota.

Ilmastotavoitteen nostoa (30% rahoituksesta kohdennettaisiin ilmastoon liittyviin hankkeisiin) kiiteltiin laajalti. Iso joukko jäsenvaltioita tuki myös ehdotettua kytköstä EU-rahoituksen ja oikeusvaltioperiaatteen (Rule of Law, RoL) noudattamisen välillä. Osa katsoi, että tekstiä voitaisiin tältä osin vielä vahvistaa.

Jotkut jäsenvaltiot pitivät positiivisena, että päätelmäluonnokseen sisältyi maksukorjausten säilyttäminen. Enemmistö kuitenkin katsoi, että maksukorjaukset tulisi poistaa asteittain.

Uusien omien varojen osalta esitettiin erilaisia näkemyksiä.

Suomi totesi, että tulevaa rahoituskehystä ja elpymisvälinettä on katsottava pakettina. On selvää, että tarvitaan tehokkaita toimia elpymisen eteen. Päätelmäluonnos menee joiltain osin oikeaan suuntaan. Esimerkiksi ehdotus RRF-jakokriteerien muokkaamisesta on oikeansuuntainen. Myös neuvoston roolia on vahvistettu. Elpymisväline ei kuitenkaan ole esitetyssä muodossa Suomen hyväksyttävissä. Suomelle keskeisiä kysymyksiä ovat elpymisvälineen koko, avustusten ja lainojen suhde ja jäsenvaltioiden vastuiden tarkkarajainen määrittely. Jäsenvaltioiden vastuiden enimmäismäärät tulee määrittää selkeästi. MFF:n osalta kokonaistaso menee oikeaan suuntaan. Suomelle on tärkeää erityisesti maaseudun kehittäminen sekä Horisontti Eurooppa -ohjelma. Investoinnit vihreään kasvuun, tutkimukseen ja innovointiin sekä digitalisaatioon ovat keskeisiä. Elpymisvälineen kytkeminen vihreän kasvun ohjelmaan sekä ehdotettu ilmastotavoitteen nosto ovat tervetulleita. Suomi on valmis tarkastelemaan omien varojen järjestelmän kehittämistä, erityisesti muovimaksun osalta. Suomen lähtökohtana on ollut maksukorjauksista luopuminen. Vahvan oikeusvaltiomekanismin tulee olla osa lopullista rahoituskehyssopua ja sitä tulee soveltaa myös elpymisvälineestä rahoitettavaan tukeen.

Komissio (Hahn) totesi, että ollaan oikealla polulla, mutta tarvitaan vielä kovaa työtä kompromissien saavuttamiseksi. Keskeistä on varmistaa sisämarkkinoiden ja esimerkiksi terveyssektorin tehokas toiminta, jotta EU on valmiimpi vastaamaan seuraavaan kriisiin. Eurooppalaisessa ohjausjaksossa on kyse vuoropuhelusta komission ja jäsenvaltioiden kesken. Tässä voidaan saavuttaa paljon. MFF:n on tuettava poliittisten prioriteettien toimeenpanoa pidemmällä aikavälillä. Tarvitaan riittävä rahoitus esimerkiksi muuttoliikkeen hallintaan sekä tutkimukseen ja innovointiin. Kyse on myös EU:n globaalista roolista. Tarvitaan valmiutta kompromisseihin. Kaikkien tulee miettiä, mistä niille voidaan löytää lisää tilaa.

Puheenjohtaja kiitti keskustelusta. Ratkaisu ei ole saavutettavissa juuri nyt, mutta kokee keskustelun vieneen asiaa eteenpäin. Selvää on, että oli hyvä ajatus upottaa elpymisväline MFF:ään. Tämä luo synergioita. Kaikki kollegat ovat tietoisia siitä, että ollaan historiallisessa tilanteessa. Ei voida puhua enää vain punaisista viivoista, vaan myös niistä asioista, missä voidaan siirtyä lähemmäs muita. Sopu tarvitaan nopeasti. Rahat on kohdennettava sinne, missä niitä eniten tarvitaan. Solidaarisuus on tärkeää. Käytiin hyvin rakentava keskustelu. Poikkeuksellisissa olosuhteissa tarvitaan poikkeuksellisia ratkaisuja. Oikeusvaltiomekanismi sai keskustelussa laajaa tukea. Omien varojen osalta nähtiin ehkä hieman liikettä. Puheenjohtaja välittää keskeisimmät viestit eteenpäin. Toivotaan, että sopuun päästään sunnuntaihin mennessä, eikä toista kokousta tarvita.

Suomen edustajat
Ministeri Tuppurainen ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat

Liitteet

Viite

Asiasanat	puheenjohtajuus, rahoituskehykset, YAN Yleisten asioiden neuvosto, talouspolitiikka
Hoitaa	**VM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, OM, PLM, SM, STM, TEM, TPK, UM, VTV, YM